

TEMA 4

Els diners i la política monetària

ÍNDEX

4.1 Els diners

4.1.1 Origen i funcions dels diners

4.1.2 Els diners al llarg de la Història

4.2 La demanda de diners

4.3 L'oferta de diners

4.4 La política monetària

4.4.1 El funcionament de la política monetària

4.4.2 Tipus de política monetària: els efectes sobre l'economia

4.1. Els diners

[tornar a l'índex](#)

4.1.1. Origen i funcions dels diners

[tornar a l'índex](#)

L'aparició dels diners està lligada al desenvolupament de l'intercanvi. En les societats més antigues, quan algú volia obtenir el que altres havien produït recorria al bescanvi.

El **bescanvi** va ser el primer tipus d'intercanvi i consistia en **canviar una mercaderia per una altra**. Aquest procediment tan simple era, però, molt difícil per dues raons:

- en primer lloc implicava trobar algú que volgués el que nosaltres tenim i alhora tenir alguna cosa que ens interessi.
- en segon lloc s'havien d'establir les equivalències entre mercaderies molt heterogènies

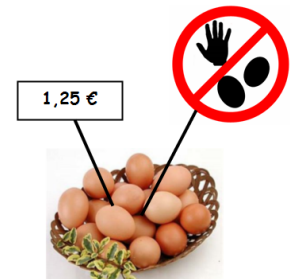
És per això que amb el desenvolupament de les comunitats humanes i la generalització dels intercanvis comercials, **el bescanvi es substituït pels diners**.

Els diners són qualsevol cosa que és acceptada generalment com a **mitjà de pagament** en els intercanvis.

Gràcies als diners el comerç es va poder desenvolupar amb agilitat i es van facilitar els intercanvis entre les comunitats al disposar d'un mitjà de canvi acceptat com a pagament per tothom.

Amb els diners ja no era necessària la coincidència d'interessos i es va resoldre el problema de les equivalències gràcies a la seva utilització com a **unitat comú** en que expressar el valor de totes les mercaderies.

Així mateix, la utilització dels diners, a més d'afavorir el creixement de les activitats econòmiques, també va originar l'interès de la gent per **acumular-ne una determinada quantitat**.

Des dels orígens a l'actualitat, els diners compleixen, doncs, tres **funcions** fonamentals per a l'activitat econòmica:

- ▶ la principal és la de servir de **mitjà de canvi** generalment acceptat per la col·lectivitat per efectuar transaccions i cancel·lar deutes
- ▶ els diners s'utilitzen també com a **unitat de compte** perquè serveix de mesura de valor, és a dir, per calcular quant costen els diferents béns i serveis
- ▶ els diners són, a més, un **dipòsit de valor**. Són un actiu financer, una manera de mantenir la riquesa i, de fet, tant les famílies com les empreses acostumen a conservar una part dels seus patrimonis en forma de diners.

En èpoques remotes es van fer servir com a mitjà de pagament una gran varietat d'objectes i béns, des del bestiar fins a la sal, per exemple. Els béns que s'intercanviaven generalment tenien valor en sí mateixos i constituïen el que s'ha anomenat **diners mercaderia**.

El terme **diners** ve del llatí **denarius**, una petita moneda romana de plata de les més corrents.

La mercaderia triada havia de reunir algunes **qualitats** adients:

- **duradora**, perquè no es deterioressin en poc temps
- **transportable**, amb un valor intrínsec elevat respecte del seu pes
- **divisible**, per possibilitar els pagaments petits
- **homogènia**, per assegurar que qualsevol unitat serà acceptada exactamet igual que les altres
- **escassa**, qualitat imprescindible per tenir algun valor econòmic

El terme **salari** ve del llatí **salarium**, ja que els soldats de romans rebien algunes vegades **sal** com a paga.

Els **metalls preciosos**, or i plata essencialment, han estat sovint les mercaderies escollides per fer de diner. Atès que tenen un **elevat valor en sí mateixos**, es pot tenir un alt poder de compra sense portar gaire pes. D'altra banda, les peces d'or i plata són **duradores i fàcilment emmagatzemables**. Així mateix, **es poden dividir** sense gaire dificultat i la seva qualitat es relativament fàcil d'identificar. Però els metalls preciosos presentaven **l'inconvenient** de la seva **qualitat i puresa**, com també el seu **pes**, que havien de ser **avaluats** en cada intercanvi. Amb **l'encunyació de monedes** es va solucionar aquest problema, ja que l'autoritat competent (el rei, moltes vegades) estampava el seu segell com a garantia del pes i de la qualitat de la moneda.

En el procés d'evolució dels de diners, els **diners signe o diners paper** (un paper el valor del qual és el que figura imprés) va substituir els diners mercaderia.

Els **diners paper de ple contingut**, és a dir, certificats de paper que estaven emparats per dipòsits d'or o de plata que tenien el mateix valor que els certificats emesos, va tenir el seu origen a l'Edat Mitjana.

Els **orfebres** disposaven de **caixes de seguretat** en que guardaven les seves existències. Aprofitant això, van anar oferint al públic un **servei de custòdia de metalls preciosos i altres objectes de valor**. El servei es basava en que l'orfebre estenia un rebut i prometia tornar al dipositant les seves riqueses conforme les anés requerint. Les quantitats que s'oferien a l'orfebre per ser custodiades s'anomenaven **'dipòsit'**.

Quan els titulars dels dipòsits efectuaven una transacció comercial important, podien retirar, mitjançant l'entrega del rebut, els béns dipositats o bé transferir directament un rebut amb càrrec als béns dipositats com a pagament de la transacció.

Amb el transcurs del temps, aquests rebuts es van anar emetent **'al portador'** i les compres i vendes es van anar saldant mitjançant la simple entrega d'un paper, reconegut per un orfebre, en el qual es prometia entregar al portador una quantitat determinada d'or quan així ho sol·licités. Així, doncs, aquests **diners paper eren plenament convertibles en or (diners paper de contingut ple)**

Si tenim en compte que era més còmode saldar les transaccions comercials amb paper que en or, s'entèn que **la gent no reclamava l'or** al qual tenia dret per les seves tinences de diner paper, o només ho feien parcialment.

Els orfèvres van començar a reconèixer deutes emetent diner paper, teòricament convertible en or, per un **valor superior a l'or** que realment **posseïen**.

D'aquesta manera, pel fet d'emetre diner paper per volums només parcialment coberts per les seves reserves d'or, **els orfèvres es van convertir en banquers** i van crear **diners "nominalment" convertibles en or** (en realitat no ho eren). Si en aquestes circumstàncies s'haguessin volgut fer efectius simultàniament tots els deutes reconeguts en els rebuts certificats per ells, simplement no s'haurien pogut atendre.

El terme **fiduciari** es refereix a allò "que depèn de la confiança que mereixi"
(*fiducia* significa confiança)

Posteriorment, l'activitat dels orfèvres va ser substituïda per la de empreses especialitzades (**els bancs**) i es va arribar a un sistema financer com l'actual, en el qual ni els diners paper ni les monedes tenen cap suport en termes de metalls preciosos.

El control dels diners en circulació per part dels bancs centrals de cada país ha donat lloc a un sistema monetari basat en la **confiança**: El valor actual dels diners paper descansa en la confiança de cada individu que serà acceptat pels altres com a mitjà de pagament. Si aquesta confiança desaparegués, el bitllet seria realment inservible. Per això es parla de **diners fiduciaris**

Com a diners fiduciaris, avui en dia s'accepten:

▶ Els **diners legals**, constituïts pels bitllets i monedes emesos per una institució amb competència exclusiva per fer-ho, és el que circula físicament per una economia. A Espanya, com a membre de la Unió Europea i de la Zona Euro, l'organisme que emet i controla la quantitat de diners legals que hi ha en circulació és el Banc Central Europeu.

▶ Els **diners bancaris**, en canvi, només existeix de forma virtual perquè és al banc. Quan dipositem diners legals al banc, deixen d'existir físicament i passen a ser una simple anotació en compte: s'han convertit en diners bancaris o dipòsits bancaris. Hi ha diferents tipus de dipòsits bancaris.

Ordenats pel grau de disponibilitat podem parlar de:

- **dipòsits a la vista**: són els anomenats comptes corrents que gaudeixen d'una disponibilitat immediata dels diners dipositats
- **dipòsits d'estalvi**: generalment instrumentats en llibretes, en l'actualitat ho hi ha pràcticament cap diferència de disponibilitat respecte dels dipòsits a la vista
- **dipòsits a termini**: són els dipòsits lliurats a un termini fix que no es poden retirar fins el venciment del termini sense patir una penalització

Lògicament conforme la **disponibilitat és menor**, els **interessos** que generen els dipòsits són més **elevats**.

4.2. La demanda de diners

[tornar a l'índex](#)

La **demanda de diners** reflecteix la necessitat que tenen els agents econòmics de posseir diners. Aquesta necessitat obeeix a tres motius fonamentals:

- per fer transaccions
- per precaució
- per especulació

Els **dos primers components** de la demanda de diners **depenen** fonamentalment del **nivell de renda** i sorgeixen per la necessitat d'atendre les transaccions ordinàries i com mecanisme cautelar per a plantar cara a despeses imprevistes. El tercer component utilitza els diners com forma de mantenir riquesa i **depèn** sobretot **del tipus d'interès**.

La demanda de diners		
per a transaccions	per precaució	per especulació
Els agents demanen diners per fer front al pagament de les transaccions o operacions de compra de béns i serveis que necessiten	Els agents tenen incertesa respecte dels ingressos futurs i dels pagaments que hauran de fer i demanen diners per afrontar-los en el moment que arribin.	Els agents acostumen a diversificar els seus actius per reduir els riscos. Un d'aquests actius són els diners, molt segurs però poc rendibles.
La demanda per aquest motiu depèn de la renda dels agents, ja que quan més alta sigui, més gran serà el volum de transaccions en que intervendran	Quan més gran sigui el grau d'incertesa, més alta serà la demanda per aquest motiu	Quan més alta sigui la rendibilitat dels actius alternatius als diners (per exemple les lletres del tresor) menys quantitat de diners es demanaran per aquest motiu, i viceversa

4.3. L'oferta de diners

[tornar a l'índex](#)

La **oferta monetària** és la **quantitat de diners** que circulen en una economia en un moment donat.

Com que hi ha moltíssims mitjans de pagament, les autoritats monetàries han de determinar en cada moment quins són els que es consideren inclosos en la definició d'oferta monetària.

En aquest sentit, el **Banc Central Europeu ha establert** les següents medicions o **agregats monetaris**.

Cada agregat inclou els components de l'anterior i hi afegeix algun de nou. Una cosa semblant a la joguina de les nines russes.

(es designen amb la lletra **M** per la inicial de **money**, diners en anglès)

M1 = efectiu en mans del públic (monedes i billets) + dipòsits bancaris a la vista

M2 = M1 + dipòsits d'estalvi + dipòsits a termini de fins a 2 anys

M3 = M2 + altres actius financers d'alta liquiditat^{***}

^{***} entre ells les anomenades cessions temporals i títols de deuda pública o privada amb venciment de fins a dos anys

Encara es pot afegir a M3 altres components menys líquids (amb venciments superiors a dos anys), per obtenir una altra definició més àmplia d'oferta monetària: l'anomenada **ALP (Actius Líquids en mans del Públic) o M4**

4.4. La política monetària

[tornar a l'índex](#)

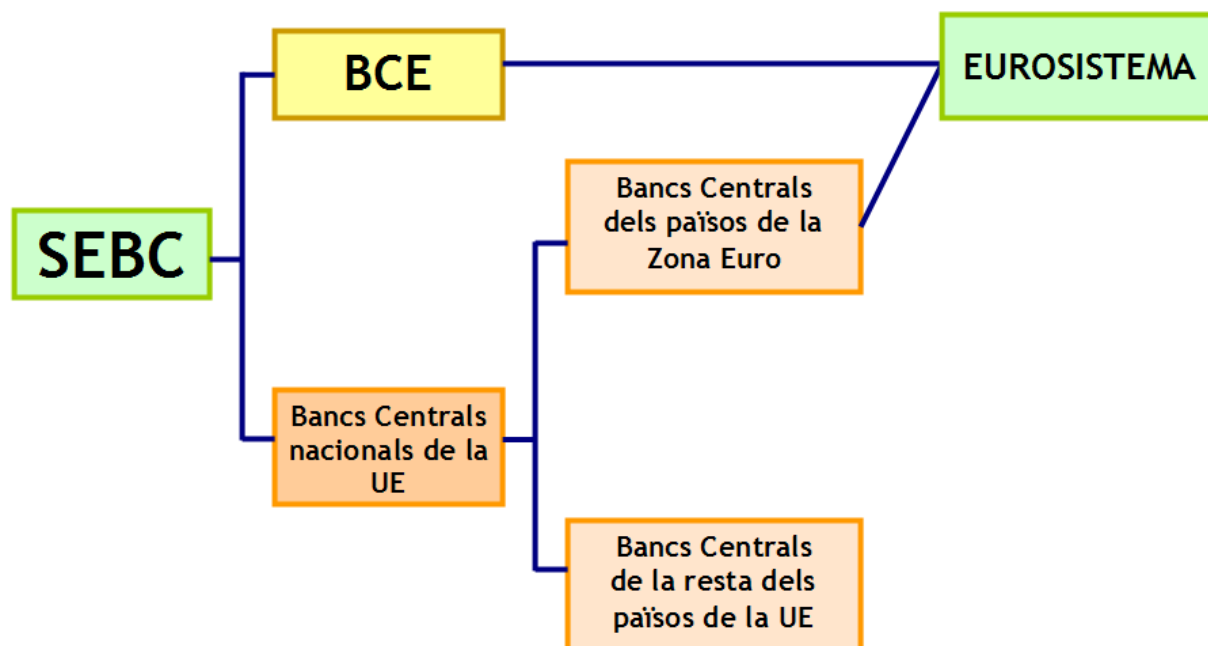

La **política monetària** és el conjunt de mesures que prenen les autoritats monetàries per assolir uns objectius macroeconòmics mitjançant l'ampliació o reducció de la **quantitat de diners en circulació** i l'alteració dels **tipus d'interès**.

A Espanya i els països de la Unió Europea que han adoptat l'euro com a moneda comuna, les autoritats monetàries competents són el **Banc Central Europeu (BCE)** i el **Sistema Europeu de Bancs Centrals (SEBC)** on s'engloben els bancs centrals de tots els països de la Unió Europea.

L'Eurosistema és la autoritat monetària comuna dels països de la Zona Euro. Està format pel BCE i pels bancs centrals dels països de la UE que han adoptat l'euro com a moneda.

Aquest esquema il·lustra l'organització de les autoritats monetàries de la UE que dissenyen la política monetària comuna.

4.4.1. El funcionament de la política monetària

[tornar a l'índex](#)

En primer lloc, les autoritats monetàries decideixen quins són **els objectius macroeconòmics finals** que es pretenen aconseguir. Es tracta en definitiva, dels mateixos que els de qualsevol altra política econòmica del govern:

- creixement del PIB real
- alt nivell d'ocupació
- estabilitat dels preus
- estabilitat del tipus de canvi i equilibri exterior

Així, per exemple, el **BCE** té com a objectiu final aconseguir que els **preus es mantinguin estables**, mentre que la **Reserva Federal** (el banc central dels Estats Units) té un doble objectiu: **l'estabilitat dels preus i la plena ocupació**.

Més específics són els **objectius intermedis** de la política monetària o variables que les autoritats monetàries controlen i sobre les que tenen capacitat d'influir en un sentit o un altre. Aquests objectius intermedis són:

- **el tipus d'interès**
- **la quantitat de diners en circulació**, és a dir, **l'oferta de diners**

El **tipus d'interès** és el percentatge que s'ha de pagar quan es demanen diners prestats, de manera que es pot considerar com **el preu dels diners**.

Respecte de la **quantitat de diners en circulació**, l'agregat monetari triat pel BCE és **M3**.

Com passa amb qualsevol altre bé, quan augmenta la quantitat oferta el preu baixa i viceversa, de manera que si el BCE vol fer que pugui el tipus d'interès, utilitzarà els **instruments** adequats per reduir la quantitat de diners en circulació. Al contrari, si vol que el tipus d'interès baixi, prendrà mesures perquè la quantitat de diners en circulació augmenti.

Aquests instruments, o procediments mitjançant els quals el BCE manipula la quantitat de diners en circulació per influir sobre el tipus d'interès són:

- el **mecanisme de reserves mínimes obligatòries**: Es basa en la regulació de l'anomenat **coeficient de caixa** o percentatge dels dipòsits dels clients que els bancs han de mantenir disponible.

Quan més elevat sigui el coeficient de caixa, més quantitat de reserves han de conservar els bancs i per tant menys quantitat poden prestar. Això redueix l'oferta monetària i augmenta el tipus d'interès. El contrari passa si es redueix el coeficient legal de caixa.

Imaginem un banc que té uns dipòsits de clients de 1.000 € i que el coeficient de caixa és el 5 %

En aquesta situació tenim:

- quantitat que el banc ha de mantenir disponible 50 € (5% de 1.000)
- quantitat que el banc pot prestar al públic 950 €

Si les autoritats monetàries augmenten el coeficient de caixa al 8 %, tindrem:

- quantitat que el banc ha de mantenir disponible 80 € (8% de 1.000)
- quantitat que el banc pot prestar al públic 920 €

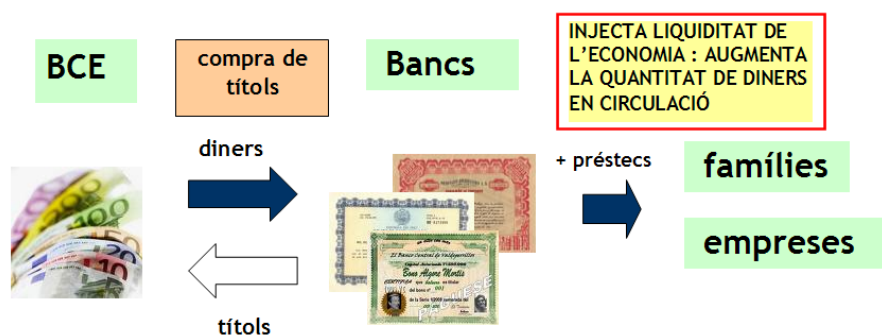
A l'augmentar el coeficient de caixa, el BCE ha restringit la capacitat de concedir préstecs del banc i, per tant, ha pres una mesura per reduir la quantitat de diners en circulació.

- les **operacions de mercat obert**: són el principal instrument de la política monetària europea i consisteixen en compres o vendes de diners que fa el BCE en els mercats.

Si vol reduir la quantitat de diners en circulació el que farà és vendre títols que tingui en el seu poder (pràcticament obligant als bancs a comprar-los). La quantitat de diners destinada pels bancs a comprar aquests títols sortirà del mercat.

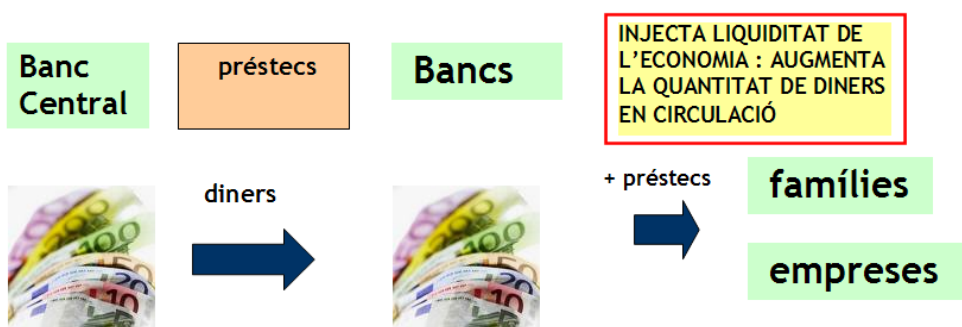

Si, per contra, el que vol és que augmenti la quantitat de diners en circulació, el que farà és comprar títols als bancs en el mercat. Al pagar-los estarà injectant liquiditat en l'economia, és a dir, augmentant la quantitat de diners disponible.

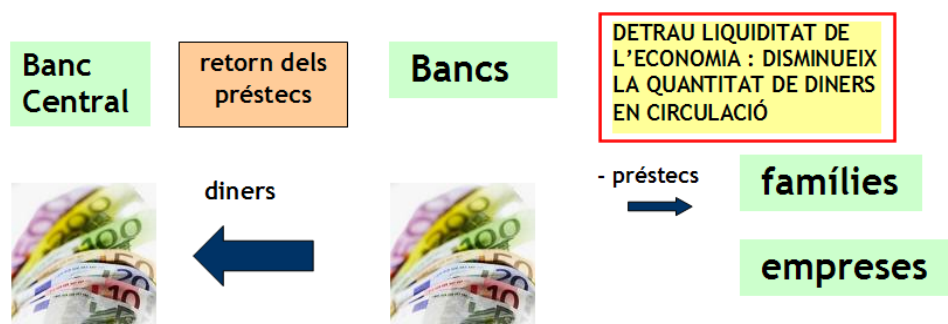

- les **facilitats permanents**: com el seu nom indica, es tracta de préstecs que el banc central de cada país concedeix als bancs comercials del propi país.

Si vol que els bancs disposin de més diners per prestar als agents econòmics i d'aquesta manera augmentar la quantitat de diners en circulació, el que farà és concedir préstecs als diversos bancs del país.

Al contrari, si el que vol es reduir la quantitat de diners en circulació procurarà que els bancs del país li retornin els préstecs que els va concedir.

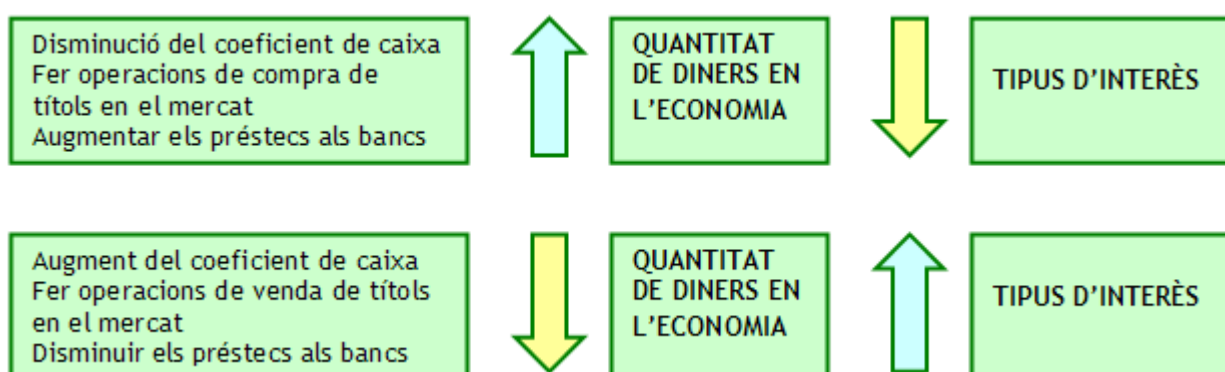

Les facilitats permanents **no necessiten l'autorització del BCE**, de manera que són **l'únic instrument de política monetària que els bancs centrals dels països de la Zona Euro poden utilitzar amb plena autonomia**.

4.4.2. Tipus de política monetària: els efectes sobre l'economia

[tornar a l'índex](#)

Ja hem vist com les autoritats monetàries poden actuar per augmentar o disminuir la quantitat de diners en l'economia. També sabem que això ho fan per influir sobre el tipus d'interès, que és el preu dels diners. Recordem que, com li passa a qualsevol bé, si la quantitat oferta puja, el preu baixa i viceversa.

Per què es vol influir sobre la taxa d'interès? Doncs perquè **el tipus d'interès és la variable que transmet els efectes dels instruments de la política monetària a l'economia**.

Depenen dels efectes que es vulguin obtenir podem parlar de política monetària expansiva i de política monetària restrictiva.

▶ La política monetària expansiva

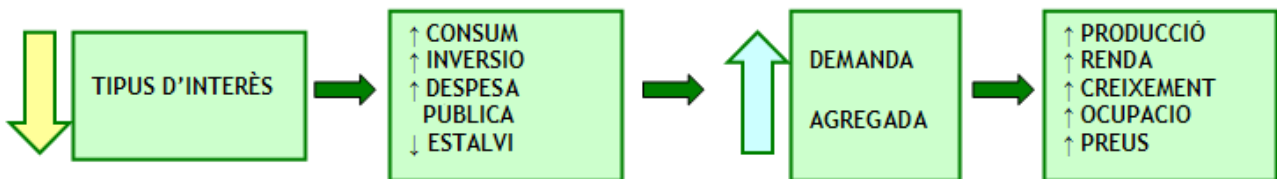
Si l'economia d'un país es troba en **situació de recessió**, amb un alt nivell d'atur, les autoritats monetàries afavoriran una **baixada del tipus d'interès** augmentant l'oferta monetària.

Si el tipus d'interès baixa, el finançament de l'activitat econòmica serà més barat, és a dir, es podran obtenir crèdits per al consum de les famílies i per a la inversió de les

empreses a un cost més reduït, i fins i tot l'Estat podrà finançar el seu deute amb menys cost.

Previsiblement, el que passarà és que **augmentaran el consum privat, la inversió empresarial i la despesa pública**, és a dir, **la demanda agregada** i, amb ella, **la producció i la renda**, la qual cosa comportarà un **augment de l'ocupació**.

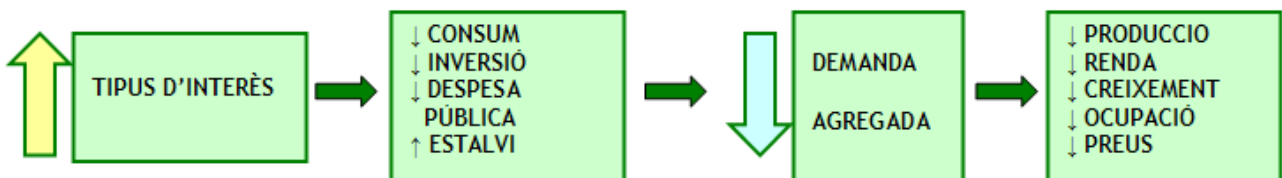
Els preus no haurien de pujar, però si l'augment de la demanda no és acompanyat d'un augment equivalent de l'oferta, l'escassetat de béns i per tant **la inflació és inevitable**. Malhauradament, aquest és el cas més habitual, ja que l'oferta no és prou ràpida i flexible per adaptar-se al increment de la demanda.

▶ La política monetària restrictiva

Si les autoritats monetàries observen que **els preus estan pujant massa**, optaran per afavorir la **pujada del tipus d'interès**, reduint l'oferta monetària.

Al encarir-se el finançament, previsiblement es reduiran **l'excés de consum, d'inversió i de despesa pública**, és a dir de **demanda agregada**, que pressionava els preus a l'alça. **La inflació es contindrà**, però a costa de **"refredar" el ritme de l'activitat econòmica** de manera que és possible que disminueixin la producció, la renda i l'ocupació.

[tornar a l'índex](#)